

Pia Parkå
Verksamhetsutveckling
Ledning och samordning

REMISSVAR

Till: Stockholms Stadshus AB
Att: Magnus Thulin
remiss@stadshusab.se

Remiss av Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65), SSAB 2024/186

Sammanfattning

Stockholm Vatten och Avfall har ombetts svara på remiss av Remiss av Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65). Stockholm Vatten och Avfall är positiva till en förändring då kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH) inklusive dess förordning är otillräckliga i rådande säkerhetspolitiska läge.

Bakgrund

Utredningens uppdrag har sin bakgrund i ett klart försämrat säkerhetspolitiskt läge i Sveriges närområde och i övriga Europa på grund av det anfallskrig som Ryssland inledde mot Ukraina den 24 februari 2022, och som alltjämt pågår. Det nuvarande mycket allvarliga säkerhetspolitiska läget i Sveriges geografiska närområde och i övriga Europa innebär enligt utredningens bedömning att det behöver ställas nya krav på kommuner och regioner i fråga om deras grundläggande verksamhetsförmåga om det blir krig i Sverige.

Utredningen lämnar förslag om en mera ändamålsenlig och utförlig reglering än den i lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH).

Stockholm Vatten och Avfalls synpunkter

En ny lag om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap (LKRB)

Stockholm Vatten och Avfall är eniga med utredaren vad gäller att lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH) inklusive dess förordning är otillräckliga i rådande säkerhetspolitiska läge och ställer sig positiva till en förändring.

Begreppsförändringen från extraordinär händelse i fredstid till fredstida krissituation innebär i sak ingen skillnad för bolaget. Stockholm Vatten och Avfall noterar att samma begrepp används i förordning (2022:524) om statliga myndigheters beredskap och ställer sig positiv till enhetlighet.

Begreppet kvalificerad fredstida krissituation tillkommer i denna utredning. I lagförslaget, 1 kap. 4 § och 5 §, definieras fredstida krissituation respektive kvalificerad fredstida krissituation. Utifrån lagtextens formulering kan skyddsvärdena uppfattas som olika i 1 kap. 4 § och 5 §. Formuleringarna rörande skyddsvärden skiljer sig också från 1 kap. 1§. Bolaget förordar att en översyn sker för att förhindra otydlighet. Stockholm Vatten och Avfall noterar också att författningsförslaget inte innehåller någon skrivning om att begreppet fredstida krissituation har använts för att beteckna både fredstida krissituation och kvalificerad krissituation. Detta framkommer enbart i utredarens förslag och bör tydliggöras i lagen.

Generella verksamhetskrav på kommuner och region

Lagförslaget innebär nya uppgifter och en avsevärd ambitionshöjning i fråga om kommuners och regioners planering inför kvalificerade fredstida krissituationer och höjd beredskap. Utredningen anger att planering och förberedande åtgärder särskilt ska avse förmågan att upprätthålla samhällsviktiga verksamheter av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa. I sina författningskommentarer skriver utredaren med anledning av 1 kap. 1 § att "med att "värna människors liv och hälsa" avses huvudsakligen... verksamheter för vattenförsörjning och avlopp...".

Stockholm Vatten och Avfalls samhällsviktiga verksamhet omfattas därmed av den ambitionshöjning som föranleds av det här förslaget samt delar av de nya uppdrag den innebär med mycket omfattande kostnadsökningar som följd. Utredningen indikerar en enorm förmågeutbyggnad inom samhällsviktig verksamhet, både vad gäller robusthet och kontinuitet. Kostnaderna skulle vara av både engångs- och löpande karaktär och avse dels stora anskaffningsbehov och investeringar i uppbyggnadsfas och dels kontinuerlig finansiering för upprätthållande av erhållen förmåga.

Det framgår av utredningen att sådana kostnader som kan uppstå till följd av förberedande åtgärder på verksamhetsområden som är särskilt reglerade i specialförfattning inte omfattas av utredningens förslag till finansiering, med anledning av att utredningens direktiv inte omfattar specialförfattningar. Utredningen anger till exempel särskilt åtgärder avseende personella eller materiella resurser som behövs för bedrivandet av kommunens vattenförsörjning enligt lagen om allmänna vattentjänster. Stockholm Vatten och Avfall konstaterar därmed att enbart delar av tillkommande utgifter är inkluderade i utredningens beräkningar.

I ett särskilt yttrande i utredningen lyfter utredningens experter detta, att den föreslagna lagen inte täcker alla kommunens uppgifter utan att vissa omfattande uppgifter finns i annan lagstiftning. De påpekar att utredningens konsekvensbeskrivning och förslag på finansiering till kommunen inte är heltäckande och att det därmed behöver tillföras ytterligare medel. Stockholm Vatten och Avfall vill särskilt lyfta detta och anser att det bör göras en samlad konsekvensanalys. I sitt särskilda yttrande skriver experterna; "... en stor del av kommuner och regioners samhällsviktiga verksamheter omfattas av specialförfattningar där det kommer finnas stora behov av satsningar för att nå en robust förmåga. Utifrån detta perspektiv ser vi att den ekonomiska konsekvensanalysen inte fullt ut omfattar vad som behövs för att bygga en heltäckande systemförmåga i kommuner och regioner. Således finns det en risk att den avsevärda ambitionsökning som behövs givet dagens säkerhetspolitiska läge kan komma att utebli eller ta längre tid än önskvärt." Stockholm Vatten och Avfall instämmer med detta, helhetsförståelsen utebli.

Vad gäller koppling mellan speciallagstiftning samt författningsförslaget och dess ambitionshöjning i förmåga att upprätthålla samhällsviktiga verksamheter noterar Stockholm Vatten och Avfall att det varken i miljöbalken (1998:808) eller i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster finns några bestämmelser vad gäller ansvar för att upprätthålla en kommuns ansvar för avfallshantering respektive allmänna vattentjänster under fredstida kriser eller krigsförhållanden i Sverige. Detsamma gäller lagstiftning för tillhandahållande av nödvatten. Den 2 december 2024 publicerades en statlig utredning avseende ökad VA-beredskap (SOU 2024:82) där uppdraget varit att se över regelverk och ansvarsfördelning och vid behov föreslå förändringar för att säkerställa en robust och kontinuerlig leverans av vattentjänster vid händelse av kris, höjd beredskap och då ytterst krig samt utifrån de nya förutsättningar som följer av ett förändrat klimat. Stockholm Vatten och Avfall anser, liksom utredaren, att kravställning rörande kommuners VA-tjänster under fredstida krissituationer eller höjd beredskap bör regleras i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster. Bolaget vill dock poängtera att föreslagna författningsändringar kommer att behöva ensas med speciallagstiftning för att inte den välbehövliga ambitionsökningen ska försenas eller helt utebli samt att kostnadstäckning behöver säkerställas för att likvärdig och ändamålsenlig förmåga ska uppnås.

Grundläggande verksamhetsförmåga – planering och förberedande åtgärder

I detta behöver Stockholm Vatten och Avfall förhålla sig till respektive ägarkommuns planering samt bidra med underlag till dem vad gäller till exempel i vilken omfattning det behöver tillföras personella eller materiella resurser inför kvalificerade fredstida krissituationer och höjd beredskap. Vad gäller planering och förberedande åtgärder inför kvalificerade fredstida krissituationer och höjd beredskap för att kunna upprätthålla samhällsviktiga verksamheter som är av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa har det i tidigare kommentarer konstaterats att det innefattar Stockholm Vatten och Avfalls samhällsviktiga verksamheter, att det innebär en avsevärd ambitionshöjning samt att kostnaderna kommer att bli ansenliga och att finansiering för detta behöver säkerställas.

Kommuners och regioners verksamhetsförmåga vid omfattande eller extrema bristsituationer under kvalificerade fredstida krissituationer och höjd beredskap

Stockholm Vatten och Avfall har stor förståelse för och instämmer i kommuners och regioners framhållande av att det är av stor betydelse för framtida planering och förberedelser för kvalificerade fredstida krissituationer och höjd beredskap att det tydliggörs i vilken omfattning och under hur lång tid samhällsviktig verksamhet ska kunna

upprätthållas med enbart egna tillgängliga resurser. Bolaget ställer sig dock frågande till hur kommunen ska förhålla sig till ett uthållighetskrav som inte förmedlas i lagtext. Tidsgränsen kan möjligtvis ses som en utgångspunkt för kommunernas egna respektive bedömningar men kan inte anses vara styrande och detsamma skulle då gälla för vilken typ av verksamhet som i så fall ska omfattas. Om utredarens mening är att ställa ett allmänt uthållighetskrav med angivna verksamheter bör detta framkomma i författning.

Särskilda verksamhetskrav

Särskilda samlingsplatser

Ovanstående författningsförslag innebär höga krav på samlingsplatsernas beskaffenhet samt antal vilket medför förändrade planeringsförutsättningar samt betydande tillkommande kostnader av både engångs- och löpande karaktär. Kostnaderna skulle avse dels stora anskaffningsbehov och investeringar i uppbyggnadsfas och dels kontinuerlig finansiering för upprätthållande av erhållen förmåga.

Ordningen med överenskommelser mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner bör inte längre tillämpas när LKRB träder i kraft

Detta är faktorer som i första hand träffar kommuner och regioner, bolaget avstår därför från att kommentera.

Christian Rockberger
Verkställande direktör